

Anmeldelser

*Klaus Buster Jensen & Jakob Mathiassen:
Kamppladser – Østarbejdere og social
dumping i byggeriet*

Informations Forlag, København 2014, 311 s.
ISBN: 978-87-7514-4402

Jakob Mathiassen og Klaus Buster Jensens *Kamppladser* har allerede fået megen omtale i den danske debat om udenlandsk arbejdskraft. Det er velfortjent, for selv om bogen tydeligt er præget af forfatterens politiske ståsted, er det efter min mening en aldeles fremragende bog.

Kort fortalt handler bogen om de konflikter, der er opstået i forlængelse af den øgede tilstrømning af udenlandsk arbejdskraft til den danske bygge- og anlægsbranche. Sag for sag beskriver bogen nogle af de markante faglige konflikter, der har været, hvilke problemstillinger de rejste, og hvilke forskellige interesser der var på spil. Det er en slags kronologisk fortælling, der starter med en konflikt i Ny Kongensgade tilbage i 2005 og slutter med kontroverserne om Metro Cityringen, som fortsat er pågående. Men samtidig beskrives hver enkelt konflikt med sine egne detaljer. Det gøres ved hjælp af levende fortællinger, der tager udgangspunkt i nogle af de folk, der helt konkret var med i konflikterne. Imellem kapitlerne om de enkelte konflikter er der så små afsnit, som ridser de mere generelle aspekter og politiske spørgsmål om.

Jakob Mathiassen er en fantastisk fortæller, der på baggrund af sine egne erfaringer fra branchen formår at beskrive steder og personer, så man selv synes, man har været der. Man sidder næsten selv og fryser, når han beskriver de kolde vinterdage, hvor blokadevakterne må stå uvirksomme i timevis for at markere deres utilfredshed med de arbejdsvilkår, de udenlandske

arbejdstagere har. Klaus Buster Jensen er en dygtig researcher, som på baggrund af de mange år, han har arbejdet med emnet, formår at trække de store linjer og centrale spørgsmål helt skarpt op. Der er fundet de helt rigtige kilder frem, og der er lavet interview med centrale aktører. Tilsammen giver det en bog, der leverer et relevant og læseværdigt bidrag til et centralt debateme.

Noget af det bedste ved bogen er, at den forvandler kolde markedsmekanismer til mennesker af kød og blod. Det er selvfølgelig en underliggende antagelse, at tilstrømningen af udenlandsk arbejdskraft fra lande med lave løn-niveauer sætter danske arbejdstageres løn og arbejdsvilkår under pres. Men det sker ikke bare med ét som en konsekvens af den usynlige hånds manipulation. Det er en udvikling, der sker gradvist, som møder modstand, og som undervejs giver anledning til konflikter og dilemmaer. Igen og igen fremhæver historierne f.eks. spændingen mellem fagforeningsfolkene, der på den ene side forsøger at fokusere på langsigtede strategiske mål, og som er tvunget til at følge overenskomstsistemets spilleregler – og på den anden side de almindelige danske bygge- og anlægsarbejdere, som har fokus på det umiddelbare pres, der lægges på deres løn- og arbejdsvilkår, når de udenlandske virksomheder og store danske entreprenørvirksomheder overskrider, bøjer eller bevæger sig på kanten af det selvsamme overenskomstsistemets regler. Det er altså ikke kun kampe om kroner og øre, men også om hvilke regler der skal gælde på det danske arbejdsmarked, hvem der må bøje dem, og hvilke situationer der gør det legitimt at omgå dem. Et centralt spørgsmål synes hele tiden at være, om arbejdstagerne skal fortsætte med at spille efter systemets regler, når nogle af arbejdsgiverne igen og igen bryder dem.

Der kommer også kød og blod på de virksomhedsejere, som fagforeningerne står overfor. Selv om historierne er fortalt ud fra en vinkel, hvor sympatien er dels på de danske arbejdstageres og dels på de udenlandske arbejdstageres side, så tegnes der også et menneskeligt billede af modparten. Som f.eks. den lille entreprenør, der har polske arbejdstagere ansat og bliver presset af hovedentreprenøren til at holde fast i en konflikt med fagforeningen, eller som den polske sjakbajs, der med et skævt smil på læben og humoristiske kommentarer gør hvad han kan for at holde fagforeningen fra døren. På den måde tegner bogen et mere nuanceret billede af den problematik, den beskæftiger sig med, end det klassiske os/dem.

Endelig bliver de abstrakte markedsmekanismer også delvis erstattet med konkrete oplevelser og virkelige mennesker, når vi møder de arbejdsløse danske bygningsarbejdere, som står og kigger ind på polske arbejdstagere, der arbejder langt under det sædvanlige lønniveau. Eller når vi møder små danske mestre, der sympatiserer med fagbevægelsen, fordi de oplever, at deres sædvanlige tilbud bliver underbudt af udenlandske virksomheder.

Det sidste kunne dog godt være foldet mere ud. Bogens grundlæggende sympati med arbejdstagerne gør, at det også i overvejende grad er konflikter og spændinger på arbejdstagerens side, som kommer frem i lyset. De markante spændinger, der eksisterer på arbejdsgiversiden, nævnes kun sporadisk. I forlængelse heraf er fokus også mest på de store konflikter, forstået

som konflikterne om de store byggerier. De små mestres daglige kamp for at fastholde kunderne på villavejene er ikke en del af bogens fokus, selv om det også er en central del af problematikken. Der kan være gode grunde til, at bogen fokuserer sådan. Rent empirisk kan det være sværere at få oplysninger om det, der sker på villavejene, fordi der ikke skrives så mange avisartikler om det, ligesom der ikke er så mange personer, der ønsker at udtale sig om det. Men det ville samtidig også skabe et mere mudret billede, hvor det pludselig er den helt almindelige danske forbruger, som forsøger at få renoveret sit hus eller lavet sin carport lidt billigere, end hvad der kan lade sig gøre, hvis det skal ske til sædvanlige danske lønninger. Den problematik, at mange måske nok sympatiserer med danske arbejdstageres kamp for 'danske vilkår', men samtidig gerne vil spare på pengene, når de selv skal have lavet noget, tages ikke rigtig op. Vi får heller ikke rigtig nogen dokumentation for antagelsen om, at den udenlandske arbejdskrafts tilstedeværelse presser lønnen.

Alt i alt er bogen dog stadig fremragende. Den dykker ned i dele af det danske arbejdsliv, som det er svært at få belyst – de udenlandske arbejdstageres vilkår, arbejderkamp i praksis osv. – og leverer med en levende fortælling et relevant bidrag til debatten om udenlandsk arbejdskraft på det danske arbejdsmarked.

Anmeldt af **Jens Arnholtz**, adjunkt ved FAOS, Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
e-mail: jh@faos.dk